

1

– Dumneavoastră – pauză – sunteți un bărbat trist?

Asta mi-a spus ziarista. E ultima întrebare, după care un consilier comunal abia învins în alegeri îmi va strânge mâna și îmi va înmâna plicul cu cele cincisprezece milioane ce însoțesc Premiul Giamburrasca-Narrativa pentru copii. Cincisprezece milioane. Merită cu vârf și îndesat seara asta obositoare, interminabila cină la restaurant în compania autorităților locale, ceremonia de premiere ulterioară în sala de ședințe de curând inaugurată (încă se mai simte miros de vernis), discursul primarului care și-a terminat mandatul, al celui care îi ia locul, al președintei juriului și interviul final al câștigătorului, luat de o ziaristă cu ochi de gheață. Iar cele cincisprezece milioane merită și toate întrebările insipide pe care sus-numita mi le-a pus („Până la ce vârstă ați crezut în Moș Crăciun?“, „Ce anotimp preferați?“; „Am observat că nu ați mâncat dulciuri: de ce?“), la care am răspuns cu o bunăvoință eroică – asta până când, brusc, toți au încremenit în momentul în care o doamnă a pus stăpânire pe microfon pentru a lansa un apel de salvare a fiului ei Matteo, de nouă ani (cititorul meu fidel, a precizat), declarat în moarte clinică în urma unui accident de mașină și devenit obiectul unei aprinse dispute administrative legate de posibilitatea de a i se permite copilului să beneficieze pe o perioadă nedeterminată de unul dintre cele două aparate de respirație artificială existente în salonul de reanimare al spitalului. „Ajutați-mă, a cerut ea cu o voce fermă. Fiul meu trăiește o viață de lalea, de lăstar de dafin, și are dreptul să

continue să trăiască până în momentul în care inima lui va înceta să mai bată. Dar ei vor să-l deconecteze de la aparate, vor să-i folosească organele pentru transplanturi. Faceți ceva, vă rog: vor să-l ucidă!“ Femeia a fost asigurată de noul primar că nimeni nu-l va lipsi pe fiul ei de mașină care îl ține în viață, iar de fostul edil că solicitarea pentru achiziționarea altor două aparate pentru respirație artificială va fi aprobată săptămâna viitoare, înainte de instalarea noii conduceri; astfel, spre marea mea mirare, s-a întors la locul ei pentru a asista la restul ceremoniei, iar ziarista și-a reluat interviul ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, punându-mi întrebarea asta: dumneavoastră, pauză, sunteți un bărbat trist, semnul întrebării.

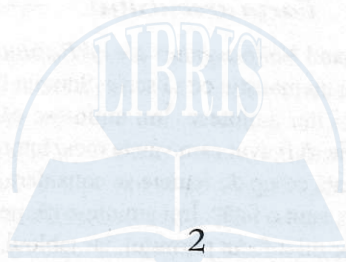
Am inspirat profund, dar am rămas mut trei, patru, cinci, șase secunde, exact atât cât e de ajuns pentru a face dificil, apoi, răspunsul. Fiindcă dacă răspunzi imediat „nu“, de exemplu, sau „da“, totu-i bine și frumos, nimeni nu se apucă să disece motivele, și se trece mai departe. Dar dacă după o asemenea întrebare te oprești atât să te gândești, atunci totul devine mai complicat, iar răspunsul trebuie să fie obligatoriu sincer. *Sunt un om trist?* Proțâpît în fața a o sută de necunoscuți care așteaptă, uluit de întrebare și de tăcerea mea și, că tot am ajuns aici, de tot restul (de exemplu, de faptul că un oraș care are doar două aparate de respirație artificială irosește 15 milioane pe un premiu pentru literatură pentru copii), m-am împotmolit, blocat în propriul lapsus. Ziarista continuă să mă fixeze fără să-și schimbe expresia, pietrificată în zâmbetul ăla care repetă la infinit întrebarea; iar eu tac și mă gândesc. Un bărbat trist? Sunt căsătorit cu femeia pe care am iubit-o cel mai mult în viață și avem un fiu sănătos, inteligent, a cărui existență nu depinde de funcționarea nici unei mașinării; tatăl meu a murit acum două săptămâni, după o agonie scurtă, iar eu nu m-am înțeles niciodată cu el, motiv pentru care moartea lui m-a făcut să mă simt vinovat; în viață fac exact ceea ce mi-am dorit dintotdeauna și tocmai primesc un premiu pentru că o fac bine; am semnat contractul cu editorul pentru a treia carte, la care am încasat deja jumătate din avans, dar, după *Aventurile lui Pizzano*

Pizza și aici premiul Noile aventuri ale lui Pizzano Pizza, balta nu mai are pește și nu mai știu ce să scriu. Sunt un bărbat trist?

Mă gândesc și îmi amintesc. Îmi amintesc că Dominique Sanda, când trebuie să fi avut cam vârsta mea, într-un interviu în care fusese întrebată ce tip de femeie se considera, răspunsese: „Nu sunt o femeie, sunt o fată“. Îmi amintesc că, pe când aveam nouă ani, un pictor mi-a făcut portretul, iar tabloul a ieșit foarte întunecat din cauza tristeții pe care artistul a declarat că a perceput-o în mine – dar aș vrea să știu câți copii ar fi bucuroși să rămână imobili într-o poză, țepeni pe un scaun după-amiezi întregi. Îmi amintesc de bătrânul Marti, prietenul invizibil pe care mi-l inventasem în copilărie ca să nu mă mai joc mereu singur, de colecțiile mele de figurine incomplete, de anii interminabili de la liceul militar, de înfrângerile în partidele de șah din perioada când trebuia să devin maestru; îmi amintesc de o iubită pe care o aveam la 18 ani, care m-a acuzat că am întristat-o fiindcă am dus-o să vadă *Stroszek*, și apoi din nou de tatăl meu care moare, de înmormântarea în ploaie, mama și sora mea care se sprijină de mine, dar și de frumusețea de neprețuit a soției mele și, chiar în dimineața asta, de râsul cristalin al fiului meu în timp ce se juca de-a ziarul telecomandat – dreptul lui extraordinar de a fi făcut fericit de mine. Mă gândesc și îmi amintesc toate astea, în timp ce fac un schimb de priviri ucigător cu femeia care are băiatul în comă, și care mă fixează exact ca toți ceilalți, zâmbind pentru că mă vede în încurcătură, dar având în același timp încredere că voi ieși repede; și mi se pare că e chiar curioasă, da, și ea, vrea să-mi audă răspunsul, de parcă ar interesa-o cu adevărat. De parcă ar avea vreo legătură cu lăstarul ei de dafin.

Nu știu de când durează pauza asta. Mie mi se pare că a trecut o eternitate, dar nu știu să spun sigur cât. Știu doar că la un moment dat răspunsul mi-a ieșit de pe buze de capul lui, mic și chițăitor ca un șoricel.

– Nu mai sunt, mă aud zicând.

2

E trecut de miezul nopții când cobor din tren. Nu mai e nici un metrou la ora asta și, firește, nici un taxi; în așteptarea unuia, în gară s-a format o coadă lungă de călători plini de bani, abia coborâți dintr-un sumbru tren electric de noapte. Dar eu mă gândesc la altceva. Mă gândesc: nu m-am ales cu nici un sfânt din banii pe Premiul Giamburrasca.

Lovit de raptus, i-am înmănat cecul doamnei cu copilul în comă. Mare gest am mai făcut, toți erau impresionați, chiar dacă era absolut inutil, din moment ce femeia nu părea deloc săracă, iar banii ăia nu puteau s-o ajute decât înfinit de puțin să-și rezolve problema. Sau puteau? Oricum, cert e că pe toată durata călătoriei înapoi la Roma m-am gândit la banii ăia, la efemera lor existență în posesia mea, și i-am plâns ca și cum ar fi fost într-adevăr ai mei. Dar ai cui erau, în realitate? Cui îi aparțineau cele 15 milioane ale Premiului Giamburrasca-Narrativa pentru copii? Și – de aici, pasul e mic – ai cui sunt în general banii? Are vreun sens să vorbești despre proprietate, în ceea ce privește banul, dacă își poate schimba stăpânul atât de ușor? Ce fel de bun reprezintă? Uneori nu-ți vine să dai o mie de lire unui cerșetor doar pentru că n-ai chef să te oprești cinci secunde să le scoți din portofel – și apoi, brusc, faci cadou 15 milioane unei necunoscute. Și dacă a fost o escrocherie? Dacă oamenii de la primăria orașelului *s-ar fi înțeles* cu femeia aia, da, dacă n-a fost totul decât o farsă pentru a-și păstra banii pentru premiul abia înmănat câștigătorului? Astfel încât am ajuns la concluzia fulminantă – trebuie să recunosc – că banii ăia nici măcar nu existau. Dar, ca farsă, nu pare regizată prea bine: dacă ar fi fost

o femeie evacuată din casă, o femeie care trăia din ajutor social sau o mamă adolescentă seropozitivă și șomeră, atunci da; dar o doamnă reprezentantă a burgheziei cu un fiu în comă nu oferă nici o garanție că-l va impresiona pe câștigător în așa fel încât să-i ofere premiul. Ceva nu se leagă. Nu, la naiba, drama femeii ăleia e autentică. Ciudată a fost reacția ei în fața atacului meu de solidaritate, reacția ei și a întregii asistențe: nu tu surpriză, nu tu stânjenală, nu tu împotrivire, doar un mulțumesc emoționat și aplauze îndelungi de asentiment. Un nebun aruncă pe fereastră 15 milioane, iar în orașul ăla nu există nici măcar un ins blestemat care să fie uluit.

Gândind toate astea, dar, totodată, fantazând la ce aș fi putut să fac cu banii ăia (o vacanță la Disneyland cu soția și cu fiul meu; un catamaran, de preferință un vechi Hobie Cat 17, folosit, fără velă, ca să ne plimbăm cu el în luna august; și mai ales celebra „mansardă“ în camera copilului, pentru a elibera încăperea de uriașul pat și pe mine de sentimentul de vină pentru că mi-am instalat studioul în ceea ce ar fi trebuit să fie camera lui), timpul a zburat pe lângă mine, fără să-mi dau seama; și am coborât, m-am așezat la coadă așteptând un taxi, fără să rezolv nimic. Singurul lucru sigur este că nu mai am cele 15 milioane și nu le-am avut de fapt decât pentru vreo 30 de secunde, între momentul în care fostul primar mi-a înmănat plicul cu cecul și cel în care i l-am dat femeii, care era încă așezată în primul rând. A fost de ajuns jumătatea aia de minut ca ei să fi devenit ai mei? Măcar pot spune că i-am donat?

La un moment dat, un bocciu numai bucle și lanțuri de aur se proțăpește în fața mea, obligându-mă să-mi întrerup șirul gândurilor.

– Taxi? murmură, cu un muc de țigară înfipt în colțul gurii și un aer misterios de-a dreptul ridicol, dacă te gândești la tocmele de alt gen care au loc peste tot în jur.

Îi știu eu bine pe șmecherașii ăștia care lucrează la negru: vor să te facă să crezi că riscă să intre în pușcărie pentru tine, și cu scuza asta îți trântesc niște prețuri absurde. Reprezintă singura categorie de oameni cu care nu sunt în stare să negociez.

– Piramide, șoptesc, cu același aer misterios.

– Treizeci de mii, îmi răspunde el, fără să se gândească, de parcă ar fi avut în minte cifra înainte de a ști unde vreau să merg.

– În Testaccio, nu în Egipt, continui, tot șoptit.

Bărbatul rămâne perplex – nu s-a prins pe moment –, apoi înțelege și mi se pare că evaluează ipoteza de a-mi trage un cap în septul nazal, dar profesionalismul din el câștigă.

– Douășcinci.

O zice dintr-o suflare, întorcând capul într-o parte, cu aerul că face o enormă concesie.

— Cursa costă cincisprezece mii de lire, îi spun, știu. Fac tot timpul drumul ăsta.

Bărbatul zâmbeste, apoi ridică ușor capul indicându-mi cu barba coada lungă din fața mea, creată în așteptarea taxiurilor adevărate, care nu mai vin.

– Ia uită-te, ai d'asteptat...

– Nu mă grăbesc.

La urma urmelor, ăsta e adevărul. Nu mă grăbesc deloc și nu sunt obosit. Îmi place ideea de a rămâne jumătate de oră în picioare, în frig, și-mi place – asta în cazul în care m-aș plictisi de stat aici – și ideea de a face o plimbare frumoasă, gândindu-mă la cum să-i explic Annei donația mea neghioabă.

– Douăj' dă mii.

E ultima ofertă, știu. Pentru „particulari“ e regulă de fier să nu coboare niciodată prețul până la cel cerut de taxiurile adevărate. Mă uit spre cei care sunt înaintea mea la coadă: 15, poate 20, toți blocați încă în așteptare, învăluți într-o aură de cărcoteală, în timp ce „particularii“ ceilalți, dispuși în diverse puncte, le verifică rezistența, șopocându-și prețurile umflate. În plus, două țigănci au început să ia la rând coada, din partea opusă: „vă rog domnule bosnia nu casă război multă suferință pentru mâncare domnule bosnia război și suferință“.

– Îmi pare rău, prietene, îi răspund clătînând din cap, vorbesc serios, mai bine mai aștept.

Scot portofelul din buzunar și le dau 2 000 de lire țigăncilor, care trec pe lângă mine. „Mulțumim domnule noapte bună multă fericire.“ „Particularul“ îmi aruncă o privire uluită, se uită la mine lung, plin de indignare, parcă abătând asupra mea

tot disprețul pentru cele două țigănci, cărora știe el ce-ar trebui să le dea. Pleacă fără să mai scoată un cuvânt.

Așadar, unde rămăsesem... banii. Tehnic, e corect să spun că i-am...

– Mie-mi convin cinșpe mii.

Un al doilea bocciu i-a luat locul celui dintâi: mai bătrân, mai scund, mai robust, cu un nas care trebuie să fi trecut prin multe, cu burta umflată care parcă stă să explodeze sub cămașă și cu un hăinoi gri pe al cărui guler lucește un strat pufos de mătreață proaspătă. Și zâmbeste.

– Piramide, cinșpe mii, repetă, văzând că ezit.

Iar eu ezit, da, continuând să observ detalii sinistre în persoana lui. Mai ales unul: de sub mânecile sacoului, pe jumătate suflecate, se ivesc direct brațele goale și păroase. Acum îmi dau seama că poate să pară un amănunt insignifiant, dar pentru mine e foarte important, fiindcă are în spate o întreagă poveste, și acum o să v-o spun.

Așa cum am zis, nu m-am înțeles niciodată bine cu tatăl meu, și cum, de asemenea, am zis, tatăl meu a murit de curând, motiv pentru care mă simt vinovat și deloc bine în pielea mea. Mă trezesc gândindu-mă la el din senin, în amintirile mele e întotdeauna ceva acid care strică până și durerea pentru moartea lui. Cu toate astea, detaliul ăla cu mâinile goale pe sub haină răsare chiar dintr-una dintre puținele clipe fulgerătoare ale relației noastre pe care mi le amintesc fără jenă. Erau anii 1970 și ne uitam la Tribuna Politică la televizor, în ajunul nu știu căror alegeri. Cauza conflictelor noastre nu era, evident, politica, dar oferea cu siguranță ocazii excelente pentru a le face să izbucnească, iar în seara aia se anunța o înfruntare pe cinste: era conferința de presă a lui Almirante, iar eu eram convins că tatăl meu avea să sfârșească prin a-l vota în anul ăla, dându-și odată arama de fascist pe față. În bucătărie, mama pregătea o prajitură; sora mea plecase deja în Canada; nu eram decât noi doi, fără mediatori, situația ideală pentru ca discuția să degenereze. Almirante vorbea, iar eu tăceam pentru a-l lăsa pe tata să facă prima mișcare și astfel să-mi reglez mai bine tirul ripostei; dar, în mod straniu, în loc să-și profereze obișnuita

provocare de deschidere (ceva de genul „nu le zice chiar rău“), de data aia tăcea și el chitic. Almirante ajunsese deja la patrula răspuns, și nici unul din noi nu deschisese încă gura, când, în sfârșit, tatăl meu vorbi:

– Niciodată să nu ai încredere în cei care poartă cămașă cu mânecă scurtă pe sub haină.

Mândru și bronzat, Almirante părea președintele Crucii Roșii; totuși, de sub mânecile impecabilului sacou albastru se iveau brațele goale și, dacă stăteai să te gândești, amănuntul ăsta îi dădea un aer vag obscen. Adică trăda în ultimă instanță o neglijență de care nici măcar eu nu l-aș fi crezut capabil, convins cum eram că tocmai prin eleganță reușea să ia ochii oamenilor. În schimb, observația aia (nu a mea, la naiba, a lui) îl făcea praf, și era ca și cum ar fi vorbit în chiloși în timp ce-și tăia unghiile de la picioare, fusese demascat: un sărăntoc, un sărăntoc disimulat. Rămas cu gura căscată, am așteptat în liniște ca tata să mai spună ceva, să se ia și de sindicate, și de Pajetta, adversarii lui preferați, în fine, să-și facă numărul obișnuit; dar n-a mai spus nimic și, pentru prima dată, Tribuna Politică s-a încheiat fără să fi generat cea mai mică dispută între noi. Și nu numai, fiindcă după vorba aia nesăbuită a trebuit să-mi dau seama că tata nu era fascist, că era un *adevărat* creștin-democrat – chiar dacă ideea că cineva poate fi realmente creștin-democrat continua să mi se pară incredibilă; oricum, asta e sigur, nu se poate spune un lucru atât de nemilos despre bărbatul pentru care inima noastră bătea în secret.

Îmi amintesc că în seara aia n-am ieșit, am rămas acasă cu el și cu mama să ne uităm la *Il ritorno dell'uomo-ombra*; îmi amintesc că, în timpul filmului, am mâncat tarta cu semințe de pin, caldă, și, cum stăteam acolo și mâncam tarta, a sunat telefonul, dar nu era nimeni; îmi amintesc că tata a adormit pe canapea și că mama l-a acoperit cu un pled. Îmi amintesc totul cu mare precizie. Și-mi amintesc că m-am dus la culcare fără să-mi fi revenit din șoc. Pe atunci, relația cu tatăl meu era foarte încordată; era momentul cel mai rău, chiar dacă apoi situația nu s-a ameliorat foarte mult. De-asta mi-a rămas seara aia întipărită în memorie: fusese o demonstrație despre cum ar fi trebuit să

fie relația noastră și nu fusese niciodată, un fel de interferență fulgerătoare cu o altă viață decât a noastră. Pe lângă amintire, nu mi-a rămas în minte decât minunea sfatului pe care mi l-a dat, poate singurul pe care am reușit să nu-l uit: „Să nu ai niciodată încredere în cei care poartă pe sub haină cămașă cu mânecă scurtă“. Iată de ce e atât de important detaliul ăsta.

– Deci? mă zorește bărbatul cu cămașa cu mânecă scurtă pe sub haină, văzând că eu continui să-l privesc fără să scot un cuvânt.

Stă acolo, așteptând răspunsul meu, cu brațele deschise, cu mai mult de șaiszeci de ani bătuți pe muchie, la un calcul rapid, și nici o urmă de moderație sau chiar de oboseală pe care timpul ar trebui să o lase asupra unui bărbat: pe chipul lui nu e nici măcar umbra acelei neteziri date de privirea unei soții și a unui fiu, a unui superior, a unui coleg; mai degrabă se citește un fel de obrăznicie neîmblânzită de ștrengar, marcată de trecerea anilor, dar încă pură și incandescentă ca în vremea orfelinatului, când, îmbrăcat într-un șorțuleț azurii cu o roșie cusută pe piept, trebuie să-și fi privit colegii și institutorii cu aceeași expresie pe care mi-o aruncă acum mie: expresia cuiva care nu are absolut nimic de pierdut.

– Cînșpe mii, de-acord?

Și nici măcar nu e un „particular“. Țștia nu coboară niciodată prețul sub cel al taxiurilor adevărate, am spus deja asta. Dacă ar face-o, și-ar lua o săpuneală groasă de la ceilalți, pentru că ar strica prețul pieței. Și dacă i-ar merge atât de rău încât să treacă peste asta, atunci s-ar feri de ceilalți. În schimb, el vorbește tare, fără să-i pese că-l aud ceilalți, inclusiv adevăratul „particular“, care nu scăzuse prețul sub douăzeci de mii de lire. Nu se teme de repercusiuni. Puțin îi pasă.

Nu, nu trebuie să am încredere în el.